

Bentsodiatsepiinit

Mitä se on?

Bentsodiatsepiinit ovat lääkevalmisteita, joita käytetään muun muassa ahdistuksen ja unettomuuden hoitoon. Kaikki bentsodiatsepiinit ovat Suomessa reseptilääkkeitä. [1] Bentsodiatsepiineja käytetään runsaasti myös ilman lääkärin määräystä. Tällöin on kyse lääkkeiden väärinkäytöstä. Lääkkeiden väärinkäytöstä on kyse myös silloin, kun lääkettä käytetään hoitosuosituksista suurempina annoksina. [1] [2]

Runsaasti väärinkäytettyjä bentsodiatsepiinivalmisteita ovat esimerkiksi diatsepaami, klonatsepaami, alpratsolaami ja oksatsepaami. [4] [1] Laittomilla markkinoilla bentsodiatsepiineja myydään tabletteina, kapseleina ja jauheena. [5] Osa valmisteista tulee laittomista laboratorioista. Väärennökset eivät koostumukseltaan vastaa apteekkituotteita. [5] Päihtymistarkoituksessa lääkkeitä käytetään joko suun kautta, nuuskaamalla tai suonensisäisesti. [4]

Laillinen asema: Bentsodiatsepiiniyhdisteet on luokiteltu sekä lääke- että huumausaineiksi. Niiden käyttö, osto ja hallussapito ilman lääkärin määräystä on kiellettyä. [6] [7] Bentsodiatsepiinien lääkekäyttöä säätelee lääkelaki. [8]

Käytön yleisyys ja ongelmakäyttö: Lääkkeiden väärinkäyttö on Suomessa harvinaisempaa kuin kannabiksen käyttö, mutta selvästi yleisempää kuin amfetamiinin käyttö (2 %). [3] [24] Koko väestöstä noin 5 prosenttia on käyttänyt unilääkkeitä, rauhoittavia lääkkeitä tai kipulääkkeitä ei-lääkinnälliseen tarkoitukseen. Lääkkeiden väärinkäyttö vaikuttaisi olevan yleisintä 25–34-vuotiailla miehillä (13 %). [24] Uni- ja rauhoittavien lääkkeiden osalta väärinkäyttö on pääosin bentsodiatsepiinien väärinkäyttöä. [9]

Bentsodiatsepiineilla on varsin keskeinen rooli muiden päihteiden ongelma- ja sekakäytössä: kaikkein huono-osaisimpien päihteidenkäyttäjien keskuudessa bentsodiatsepiinit ovat toiseksi suosituin päihde. Huomattava osa opioidiriippuvaisista on myös bentsodiatsepiiniriippuvaisia. [10]

Miten se vaikuttaa?

Vaikutus on keskushermostoa lamaava. Bentsodiatsepiinit sitoutuvat GABA_A-reseptoreihin. Ne voimistavat gamma-aminohapon toimintaa reseptoreissa. [1] [11] [12] Bentsodiatsepiinien vaikutusajat ja vaikutusten kesto vaihtelevat valmisteiden mukaan. Rasvaliukoisimmat valmisteet (esimerkiksi diatsepaami ja oksatsepaami) imeytyvät nopeimmin. Puoliintumisajat vaihtelevat alle viiden ja yli 12 tunnin välillä. [13]

Positiivisiksi koetut vaikutukset: Sekä lääke- että päihdekäytössä bentsodiatsepiinit poistavat ahdistusta, levottomuutta ja pelkoa. Valmisteet rentouttavat mieltä ja lihaksia. [12] Bentsodiatsepiineja käytetään laittomasti myös voimistamaan muiden päihteiden vaikutuksia. Niillä niin ikään itselääkitään muiden päihteiden haitta- ja vieroitusoireita. [14] [15] [16] Yleisin syy lääkkeiden väärinkäyttöön Suomessa on nukahtamisen helpottaminen. [3]

Negatiivisiksi koetut vaikutukset: Väsymys on bentsodiatsepiinien haittavaikutuksista yleisin. [11] [15] Sen lisäksi voi ilmetä muisti- ja keskittymisvaikeuksia, motoristen kykyjen heikentymistä, masennusta, sekavuutta, levottomuutta, lihasheikkoutta ja seksuaalista haluttomuutta. [11] [12] [15] Päihdekäytössä haittavaikutukset korostuvat, sillä nautitut lääkemäärät ovat yleensä suurempia kuin hoitosuosituksissa. [15] Vaikka bentsodiatsepiinit ovat rauhoittavia lääkkeitä, ne voivat joissain tapauksissa aiheuttaa myös arvaamattomia käyttäytymisreaktioita, kuten väkivaltaisuutta. [19]

Keskeiset riskit

Akuutit riskit: Etenkin bentsodiatsepiineihin tottumattomalla voi käytöstä seurata tokkuraisuutta, uneliaisuutta ja kömpelyyttä. Tällaiset vaikutukset ovat riski liikenteessä. [17] [18] Bentsodiatsepiinit ovat yleisin rattijuopumusepäily yhteydessä havaittu lääkeryhmä. [18]

Bentsodiatsepiinit eivät ole yksinään aiheuttaneet myrkytys- tai yliannostuskuolemia. Ne kuitenkin tehostavat alkoholin ja muiden keskushermostoa lamaavien aineiden toimintaa ja ovat siten myötävaikuttajina useimmissa päihdekuolemista. [17]

Sekakäytön riskit: Lamaavien aineiden (alkoholi, opioidit) yhdistäminen bentsodiatsepiinien käyttöön on erittäin riskialtista. Nämä aineet tehostavat toistensa vaikutuksia, mistä voi seurata tajuttomuutta ja hengitysteiden lamaantumisen. [14] [17] [20] Bentsodiatsepiinien, alkoholin ja opioidien sekakäyttökuolemista kuolema on tyypillisesti tapahtunut henkilön nukkuessa. [20] [22]

Runsaan käytön riskit: Bentsodiatsepiinit vaurioittavat pitkällä aikavälillä aivoja. [19] Ne vaikuttavat kognitiivisiin kykyihin, kuten puheen tuottamiseen ja muistiin, sekä aikuisilla että lapsilla. [11] [12] [19] Lääkekäytössäkään bentsodiatsepiineja ei suositella pitkälle aikavälille niiden neurotoksisten ja riippuvuutta aiheuttavien vaikutusten vuoksi. [21]

Riippuvuus: Bentsodiatsepiinit kuuluvat eniten riippuvuutta aiheuttaviin lääkeaineisiin. Riippuvuuden on arveltu syntyvän noin kymmenelle prosentille käyttäjistä. [16] Vieroitusoireet ilmaantuvat parissa päivässä käytön lopettamisen jälkeen. [23] Oireisiin voi kuulua hermostuneisuutta, levottomuutta, ahdistuneisuutta, ruokahaluttomuutta, ärtyneisyyttä, uniongelmia, lihasjäykkyyttä, sydämentykytyksiä ja sekavuutta. [23] Mitä kauemmin käyttöä on jatkunut, sitä voimakkaampia oireet ovat. Lyhytaikaisessa käytössä riippuvuutta ei pääse kehittymään. [23]

Pidempiaikaisen käytön myötä bentsodiatsepiinien vaikutuksille kehittyy myös toleranssi eli sietokyky. Tällöin annosta on kasvatettava halutun vaikutuksen aikaansaamiseksi. [17] [23]

Käyttö raskauden aikana: On viitteitä siitä, että bentsodiatsepiinien käyttö raskauden aikana olisi aiheuttanut epämuodostumia. Todennäköisesti riski on kuitenkin hyvin pieni. Jos äiti on käyttänyt raskauden aikana paljon bentsodiatsepiineja, voi lapsella olla syntyessään lieviä vieroitusoireita. [12] Käytöstä raskauden aikana on aina neuvoteltava lääkärin kanssa.

Miten riskejä voi vähentää?

Bentsodiatsepiinit ovat lääkevalmisteita, joita tulee käyttää vain lääkärin määräyksestä ja annetun hoitosuosituksen mukaisesti. Noudattamalla lääkärin ohjeita, voi välttää bentsodiatsepiinien päihdekäyttöön liittyvät riskit.

Uni- ja rauhoittavia lääkkeitä ei tule missään nimessä yhdistää muihin lamaaviin aineisiin, kuten alkoholiin tai opioideihin. Näihin yhdistettynä bentsodiatsepiinit lisäävät yliannostusriskiä.

link

Lähteet ►

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/bentsodiatsepiinit>